א א מיי׳ פ״ח מהל׳ ברכות

[הככה ה ב] סמג עשין כז עוש"ע או"ח סימן רב ס"א: ב ב מיי וסמג שם טור ושו"ע א"ח סימן רג סעיף א: ג מיי פ"ג שם הל' ב סמג ג ג מיי פ"ג שם הל' ב סמג

שם טוש"ע א"ח סי׳ הסו

סעיף ב: ד מיי' פ״ח שם [הל' א] סמג שם טוש״ע א״ח

סימן רה סעיף א: ה] מיי' פ"ג מהל' כלי

[ר] מיי' פ"ט מהלכו מעשר שני [הלי א] טוש" י"ד סימן רלד סעיף

ובהג"ה שם:

ובהג"ה שט.

ה ז ח מיי פ"א מהלי

ברכות הלי ב קמג שט

טור א"ח סימן רי סעיף א:

והלכה א בז סמג עשיו כז

א) ולקמן לו.ז, ב) מ"כ פ׳ הדושים פ"ג פ"ו. ג) ערכיו יא. יב., ד) [לקמן מח: ע"ש יא. יב., ד) [לקמן מח: ע"ש פירש"י ד"ה כשהוא שבע וכו' וד"ה כשהוא רעב וכו'], **ה)** [קדושין ה: כא. וש"נן, ו) ב"מ פ"ו:, ז) מוספתא ז' ב"ת פ"ח, ו) מוספתם רפ"ד, ו) מוספתם (פ"ד, ו) [פלה פ"ז מ"ד],
 ט) אשר תביל מלהלך,
 ו [דברים ה], () [שייך לע"ב],
 () [ועי מוס' ב"ק סט: ד"ה קדש וכו' בימר בילור ומו' . הדושיו נד: ד"ה גמרו. קווטי היטב מוס׳ קדושין ב: ד"ה אמרוגן, נ) [וע"ע מוס׳ יומא עט. ומוס׳ סוכה כו: ומוס׳ חולין קו. ד"ה ולא],

תורה אור השלם

1. וּבַשַּׁנַה הַרְבִיעָת יְהַיָּה בל פריו קדש הלולים ליי: ויקרא יט כד

2. וַתּאמֶר לְהֶם הַגָּפֶּן הֶחֲדַלְתִּי אֶת תִּירוֹשִׁי הַמְשָׁמֵחַ אֱלֹהִים וַאֲנָשִׁים הַמְשָׁמֵחַ אֱלֹהִים וַאֲנָשִׁים הַלַבְתִּי לָנוֹעַ עַל הָעֵצִים: שופטים ט יג

 ובשנה החמישת האבלו את פריו להוסיף לכם הבואתו אני יי אלהיכם: ויקרא יט כה אַלהַיכם: ויקרא יט כה . לא תזרע פרמר כלאים לא הוורע פּרְמֶּרְ פַּלְאִים הַמְלֹאָה הַנְּרְעָה פַּלְאִים הַמְלֹאָה הַנְּרְעַה בַּקְאָים
 וַיְבְעָר אַשׁ בַּלְפִידִים כב ט וַיְבָעָר אַשׁ בַּלְפִידִים כב ט וַיְבָעָר אַשׁ בַּלְפִידִים וַיְבַעַר אַשׁ בַּלְפִידִים וַיְבַעַר אַשׁ בַּלְפִידִים וַיְבַעַר אַשׁ בַּלְפִידִים וַיְבַעַר אַשְׁ וַבְּיַלְ וְעַר קַמְּה וַיְבַעַר מַנְּנְדִישׁ וְעַר קַמְה וַיְבַּעַר מַנְנְּדִישׁ וְעַר קַמְה וַיִּבְּעַר מַנְנְדִישׁ וְעַר כַּתְּיִם וֹעַר בַּרְמִינִים וּעַר ברים זוכר וויבר ברים ווי יעד כֶּרֶם זְיִת:

שופטים טו זו. 6. לְדָוִד מִזְמוֹר לַיְיֶ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָה תַּבֵל וְישְׁבֵי בָה: תהלים כד א

שופטים טו ה

הַשָּׁמִיִם שָׁמֵיִם לַיְיָ 7. הַשְּׁנִיִם שְּיֵּי... יְּהָאֶרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם: תהלים קטו טז

גליון הש"ם

נמ' אחליה והדר אבליה. מתמנעי רבנן בין ה' לח'. וכן הוא בירושלמי פ"ה דשבת על המת פרושננה פי הדפרום חלו דרשה דחלה הדברים חלו ל"ט מלחכות: שם חד תני ל"ט מנחכות: שם חד תני ברם רבעי. עי' סוטה מג ע"ב רש"י ד"ה קלא ולע"ג: ע"ב רש"י היה קלח ולפ"ג.
שם כרם זית איקרי. וכעין
זה חולין קלט ע"ב וש"ג:
תום' ד"ה ולמאן כו' שוה
פרומה. וכן הול ברצינו יונה
ובש"ע ותמוה לי כיון דילפינן חלול חלול ממעשר ליבעי חלול על דבר שעליו לורה ול"ע:

מוסף תוספות

א. בתוס' רי"ש הוסיף. בתוס' רי"ש הוסיף. כיון ששמענו י קרא שמחללין כמעשר אית למלף שפיר קדש קן למקף שפיר קדש קדש ממעשר. ב. בתוס׳ רי״ש הוסיף, הקטרה. ג. בתוס׳ רי״ש הוסיף, וגם בלילי פסחים ובמלחמה כדאשכחן ביהושפט מדאשכחן ביהושפט בדברי הימים. ד. בתוסי רי"ש כתב. דקיי"ל כמאן דתני כרם רבעי אבל נטע רבעי לא הוי וקיימא לן כל המיקל וכו' א"כ אין נטע רבעי נוגג עכשיו אבל כרם רבעי נוהג. ה. בתוס׳ כום רבע מוזג. זו בווס רי״ש כתב. דאיכא למיפרך מה להני שכן מין אילן ויש בהם דין ערלה ונטע רבעי משא"כ בירקות (ועיין שם משא"כ בירקות (ועיין שם במגיה שהאריך הרבה בבאור הגירסה שבדברי התוס' "מה להנך שכן חייבים בפאה והביא הוחס מה להגן שכן חייבים בפאה והביא מספר מעשי חייא שגורס "חייבים בערלה").

ביצד מנרכין וכו' חוץ מן היין. שמתוך חשיבותו קבעו לו ברכה לעלמו וכן הפת: בורא מיני דשאים. לפי שיש בכלל פרי האדמה דשאים וזרעים כגון קטניות ורבי יהודה בעי היכר ברכה לכל מין ומין: גמ' קדש הלולים. בנטע רבעי כתיב ומשמע שני הלולים

טעון באכילתו כשתאכלנו בשנה הרביעית שהוא מותר באכילה: האי ביצד מברכין על הפירות "על פירות מיבעי ליה. הלולים לשון חלולים חד האילן הוא אומר בורא פרי העץ מינייהו אחא לאורויי אחליה והדר חוץ מז הייז שעל הייז הוא אומר בורא פרי אכליה הוליאהו לחולין ע"י פדיון אם הגפן ועל יפירות הארץ הוא אומר בורא פרי באת לאוכלו חוץ לירושלים וחד ללמדך האדמה חוץ מן הפת שעל יהפת הוא אומר שלא נאמרה תורת רבעי אלא בכרם המוציא לחם מן הארץ יועל הירקות הוא שנה' קדש הלולים דבר שמהללין בו אומר בורא פרי האדמה רבי יהודה אומר טעון חלול וזהו יין: שאין אומרים. בורא מיני דשאים: גבו' מנא ה"מ ידתנו הלוים שיר של קרבן במקדש אלא על רבגן יקדש הלולים לה' מלמד שמעונים היין כשמנסכין נסכי מזבח: הניחא למ"ד כולה סיומה דפרכה הוה ברכה לפניהם ולאחריהם מכאן אמר ר"ע וה"ק הניחא הא דילפת ברכה מהכא אסור לאדם שיטעום כלום קודם שיברך למאן דתני נטע רבעי דאית ליה כל והאי קדש הלולים להכי הוא דאתא האי פירות האילן בתורת רבעי ולא דריש מיבעי ליה חד דאמר רחמנא פאחליה והדר מהכא דבר דטעון הלול טעון חלול אכליה ואידך דבר המעון שירה מעון חלול אייתר ליה חד הלול לברכה: מאי איכא ושאינו מעון שירה אין מעון חלול וכדר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן יידאמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן מנין "שאין למימר. הא מיבעי ליה למדרש שאין חלול אלא במקום הלול: חד תני כרם רבעי. בכל מקום שיש במשנה נטע רבעי תני חיהו כרס: הניחה חי יליף אומרים שירה אלא על היין שנאמר בותאמר ג"ש. דריש למלתיה בג"ש ואייתר להם הגפן החדלתי את תירושי המשמח ליה חד הלול לברכה: אשכחן לאחריו. אלהים ואנשים אם אנשים משמח אלהים כדאשכחן בברכת המזון דכתיב ואכלת במה משמח מכאן שאין אומרים שירה אלא על היין הניחא למאן דתני ינטע רבעי ושבעת וברכת ודברים חו: חייב בעוללות. וכרמך לא תעולל (ויקרא יט). אלא למאן דתני כרם רבעי מאי איכא איזהו עוללות כל שאין להן פסיגין לא כתף ולא נטףים אלא שורה יחידית של למימר דאתמר ר' חייא ור' שמעון ברבי ∘חד ענבים: קמה חוכיה. דחשכחן תני כרם רבעי וחד תני נמע רבעי ולמאן דאלרכה רחמנא ברכה דכתיב תאכל דתני כרם רבעי הניחא אי יליף ג"ש דתניא בה לחם וגו' (דברים ח) וסמיך ליה ר' אומר נאמר כאן ילהומיף לכם תבואתו ואכלת ושבעת וברכת: לד מובח. יין ונאמר להלן יותבואת הכרם מה להלן כרם לנסכים וסלת למנחות: ז' מינין. אף כָאן כָרם אייתר ליה חד הלול לברכה האמורים בארץ חטה ושעורה וגו' ואי לא יליף גזרה שוה ברכה מנא ליה ואי ושם ח) ובתרייהו כתיב ואכלת ושבעת נמי ילִיף גזרה שוה אשכחן לאחריו לפניו מנין וברכת: שלן טעונים בלורים. דהכי אמרינן במנחות (פ"ט ד' פד:) נאמר הא לא קשיא ידאתיא בקל וחומר ייכשהוא כאן ארך ש כי באתי אל הארץ (דברים שבע מברך כשהוא רעב לא כל שכן אשכחן כו) ונאמר להלן ארץ חטה ושעורהי מה כרם שאר מינין מנין דיליף מכרם מה כרם להלן שבח הארך אף כאן שבח הארץ: דבר שנהנה ומעון ברכה אף כל דבר שנהנה אלא סברא הוא. דלתרווייהו אית להו מעון ברכה איכא למפרך מה לכרם שכן חייב פירכא למאן דתני כרם ויליף ברכה בעוללות קמה תוכיח מה לקמה שכן חייבת מז' המינים איכא פירכא שכן טעונים בחלה כרם יוכיח יוחזר הדין לא ראי זה כראי בכורים ולמאן דתני נטע רבעי איכא למפרך התינח מידי דבר נטיעה דלחו זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן בר נטיעה מנלן אלא סברא הוא דכיון דבר שנהנה ומעון ברכה אף כל דבר שנהנה דנהנה לריך להודות למי שבראם: מעון ברכה מה להצד השוה שבהן שכן יש מעל. כנהנה מן ההקדש דכתיב בו צד מזבח ואתי נמי זית דאית ביה צד מזבח לה׳ הארץ ומלואה כדאמרינן לקמן: וזית מצד מזבח אתי והא בהדיא כתיב ביה י לחחר ברכה. הרי היא לבני אדם:

כרם זית אמר ירב פפא כרם זית אקרי כרם םתמא לא אקרי מ"מ קשיא מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד מזבח אלא דיליף לה משבעת המינין מה שבעת המינין דבר שנהנה ומעון ברכה אף כל דבר שנהנה מעון ברכה מה לשבעת המינין ישכן חייבין בבכורים ועוד התינח לאחריו לפניו מנין הא לא קשיא דאתי בקל וחומר כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לכ"ש ולמאן דתני נשע רבעי הא תינח כל דבר נשיעה דלאו בר נמיעה כגון בשר ביצים ודגים מנא ליה אלא סברא הוא אסור לו לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה: ת"ר "אסור לו לאדם שיהנה מן

העוה"ז בלא ברכה יוכל הנהנה מן העוה"ז בלא ברכה מעל מאי תקנתיה ילך אצל חכם ילך אצל חכם מאי עביד ליה הא עביד ליה איסורא אלא אמר רבא ילך אצל חכם מעיקרא וילמדנו ברכות כדי שלא יבא לידי מעילה אמר רב יהודה אמר שמואל כל הנהנה מן העוה"ז בלא ברכה כאילו נהנה מקדשי שמים שנא' •לה' הארץ ומלואה ר' לוי רמי כתיב לה' הארץ ומלואה וכתיב יהשמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם לא קשיא כאן קודם ברכה

כרם דכתיב זויבער מגדיש ועד קמה ועד

ביצד מברבין. לא שייך להקשות תנא היכא קאי דקתני כילד כדפריך בריש מכילתין (ד' ב.) משום דהכא סברא הוא לברך כדמסיק בגמרא דאסור ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה אי נמי י"ל

דקאי אמתני׳ דמי שמתו (ד׳ כ:) דקתני בעל קרי מברך לאחריו ואינו מברך לפניו והכי נמי שייך הכא לברך על כל דבר ודבר ע"כ קאמר הכא

כילד מברכין: אחליה והדר אכליה. סימה למה לי קרא הא בפ"ב

פ"ג מהלי המקדש הלכה ב: [1] מיי' ח"י דקדושין (ד׳ נד:) גמרינן קדש קדש ממעשר שני ח״כ נילף ממעשר שני וי"ל אי לאו קרא דהלולים הוה אמינא דאדרבה נילף לחומרא קדש קדש משביעית ואין לו פדיון". עוד פי׳ רבינו חיים כהן אי מהתם הוה אמינא כי מעשר שני ממש ודוקה בזמן שמעשר שני נוהג כמו בשנה ראשונה ושניה ורביעית וחמישית לשמטה נוהג חלול אבל שלישית וששית שמעשר עני דוקא אימא לא קמ"ל חלולים: שאין אומרים שירה אלא על היין.

פירוש אין אומרים שירה על שום אכילת מזבח כגון זריקת דמים= ונסוך המים כי אם על היין אבל ודאי מלינו שירה בלא יין כגון הלל שבשחיטת פסחים ג ותמיד נשחט ד׳ סל.) [ע"ש בתוספות]:

ולמאן דתני כרם רבעי וכו׳. ועתה קיימא לן דרבעי נוהג אף בח"ל מיהו בכרם נוהג ולא בשאר אילנות דכל המיקל בארץ הלכה כמותו בח"ל מ וכרם רבעי בומן הוהד מחללין על °שוה פרוט׳ ושוחקו ומטילו לנהר וכן מפורש בשאלתות דרב אחאי

[פרשת קדושים סימן ק]: ואתי נמי זית במה הצד. וח״ת איכא למפרך מה להנד השוה שכן חייבים בלקט דפרט בכרם היינו לקט משא"כ בזית דאין בו לקט וי"ל דניחא ליה למפרך פירכא אפי׳ יהא הלד השוה חשוב למיתי זית מיניה מ"מ קאמר דשאר מינים לא ידע מיניה: תינח לאחריו. דעיקר ברכה לאחריו כדכתיב ואכלת ושבעת וברכת: לפנין דב"ש.

לאו ק"ו הוא דאם כן תהא ברכה דלפניו מדאורייתא ולעיל פרק מי שמתו (דף כה.) משמע גבי בעל קרי דלאו דאורייתא הוא ואפי׳ רבי יהודה לא פליג אלא משום דעשאן כהלכות

דרך ארץ (שם ד' כב.) י: דבר שאין גרולו מן הקרקע. כגון בשר וחלב. וא"ת מאי איריא בשר אפילו ירקות נמי לא אתיאה ליה וי"ל דאיכא למימר קמה חוכיח ולפי" רש"י ניחא דגרים דלאו בר נטיעה מנין וליכא למימר דאתא משאר אילנות דאיכא למפרך מה להנך שכן חייבים בפיאה: אלא סברא הוא אסור לאדם שיהנה כו'. וקרא דנקיב לעיל אסמכתא בעלמא והגמרא היה סבור מתחלה דלמוד גמור הוא:

ט [מיי' פ"ב מהל' בכורים הלכה בן: מוסף רש"י

עשר תיבות הללו כנגד עשו חצוום בחלונום בחבותה. לא מחרוש, זריעת כלאים, לקט, שכחה, ופאה, חלה, תרומה, מעשר ראשון, ושני, ועני, וכנגד עשר תיבות שבמקרא וה (תהלים קד יד) מלמיח חציר לבהמה האדם להוליא לחם מן הארץ סידור רש"י סי׳ תכ, הפרדס (מי קצ) ולכן לכיך לכלוע עור קצ) ולכן לריך לבלוע בעשר אלבעות כנגד עשר ללו (הפרדם שם). כשהוא שבע מברך. מלוה לכרן ולהודות על שנעו, כשהוא רעב. והוא בא להפיק רעבו על ידי ברייתו של הקב"ה, על ידי כרייתו של הקביה, לא כל שכן. שזה לרין לכרך להקב״ה יותר (קקמו מחם). וזית מצד מזבח אתי. בתמיה, וכי מדרשה בעי למילפיה, הא בכלל כרס הוא

רבינו חננאל

.(:T9 D"2)

ואי נמי יליף גזרה שוה אשכחן לאחריו לפניו אשבוון לאווויו לפניו מ**נין.** [פירוש] ואפילו אי יליף גזירה שוה ואייתר דאייתר חד הילול למאן דתני נטע רבעי. הא תינח לאחריו. ברכה לפניו מנא להו לתרוייהו. ודחינן הא להו לתרוייהו. נדחינן הא לא קשיא, כיון דילפת ברכה לאחריהם מן התורה, ברכה לפניהם [מ]קל וחומר בו כה לפניהו המוץ החומה מיתו לה, כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לא כל שכן ועמדה ההלכה. ודיקינן הא ניחא למאן דתני נטע רבעי, ומרבי לכל אילן ברביעי, אייתר ליה חד הילול לברכה לאחריהם, ולפניהם מקל וחומר, אלא ולפניהם מקל וחומר, אלא למאן דתני כרם רבעי, אייתר ליה חד הלול לברכה בכרם לפניה, ולאחריה מקל וחומר. שאר מינים מידי דבר נטיעה, מידי מידי דבר נטיעה, מידי דלאו נטיעה כגון ירקות מנא לן. ושנינן לא קשיא כל גידולי קרקע קא מרבי. הא תינח גידולי קרקע אבל בשר חגבים וביצים וכיוצא בהן מנא לן. ולא מצאו שניהם ר' חייא ור׳ שמעון ברבי תשובה. ואסיקנא למאן דתני כרם רבעי, שבעת המינין טעונין ברכה לפניהם ולאחריהם, ברכה לפניהם ולאחריהם, לאחריהם מן התורה ולפניהם מקל וחומר. ולמאן דחני נטע רבעי, כל גדולי קרקע טעונין ברכה מן התורה ושאר דברים סברא הוא שאסור לאדם שיטעום כלום קודם שיברד.